

Adi Mere
A Primer in Adi

(Revised Edition)
Published by John Selander
American Baptist Mission
Sadia, Assam, In 1947

Adi meré

A a

B b

D d

É é (tamé) M m

E e (eso) N n

G g O o

H h P p

I i R r

I í S s

J j T t

K k U u

L l Y y

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Yotek meré   Gayo meré   Yodong meré

B a aa

d é éé

g	e	ee
h	i	ii
j	í	íí
k	o	oo
l	u	uu
m		
n		
p		
r		
s		
t		
y		

Gayo meré ‘ a ’

ane	are	ale	abe
aro	agom	ago	aso
abal	agam	alak	aman
aki	ali	ami	asi
takar	taleng	takam	tapat

Gayo meré ‘ é ’

amé	aré	apé	alé
pebé	kelé	lebé	aké
képéł	také	mimé	soré
éko	éyé	tamé	tayé
gédí	agér	asék	asér

Gayo meré ‘ e ‘

ebe	edum	epo	esap
emur	emar	bedu	beleng
eso	epo	eme	ege
esi	epe	esing	ebang
eduk	edak	emer	ekong

Gayo meré ‘ i ‘

Iman	isan	ilak	iman
Ikor	iyor	ipol	iyol
tani	tapi	iyyi	bati
ipit	iyit	pepit	dopit
mite	mirem	migom	ido

Gayo meré í

amí	arí	dorí	irí
agí	amíl	akí	atí
tapí	odí	talí	gedí
orí	tabí	tarí	ríbí
apí	pídí	rokpí	dodí

Gayo meré ‘ o ‘

Enno	kedo	ayo	kado
milo	aro	yao	podo
dopo	ipo	marpo	lupo
ongér	oying	ongín	oyik

otíng oyin oten omo

Gayo meré ‘u’

abu buku aku segu

agu alu bulu polu

luru miru uyu lupu

adu beyu megú guyu

dabu tabu meru sibuk

Meré ‘ng’ ‘ny’

ngo ngok ngom ngolu

nga ngar ngal ngak

ngil angil kangil míngíl

nge ngel ngek ngen

ngí ngír ngíre ngíbi

ngé ngét engé ngépa

ngu angu ingu dongu

nya nye nyé nyi

nyí nyo nyu

Yodong meré ‘a’

aanam aam aang aapí

baanam daanam raanam saanam

paanam maanam kaanam taanam

gaanam laanam nyaanam yaanam

Yodong meré ‘é’

éémé éépong éétem éésiri

mééng éénam idéé dodéé

déébut   takéé   kéékír   kéédang

yéénam   séénam   kéénam   béénam

Yodong meré ‘e’

eenam   eena   deenam   beenam

keenam   reenam   teenam   geenam

leenam   meenam   peenam   ngeenam

Yodong meré ‘i’

iigang   iipam   iikung   iipang

iiyin   iikum   iisak   iitíng

ngiitom   ngiipong   siinam   iinam

jiinam   biinam   nyiinam   tiinam

Yo dong meré ‘í’

íínam   bíínam   díínam   míínam

píínam   giímang   kangíínam   tíínam

ríínam   níínam   líínam   kéníínam

Yodong meré ‘o’

oonam   boonam   doonam   koonam

poonam   roonam   nyoonam   noonam

moonam   soonam   toonam   yoonam

joonam   goonam   loonam   pyoonam

doonyi   poolo   poopya   ngoonam

Yodong meré ‘u’

uunam   buunam   duunam   guunam

kuunam   muunam   nuunam   puunam

ruunam tuunam yuunam luuyu
luune luutor puunam uun

Luponane

Si kolom si sékoke?

De kolomde Obangke.

Bí dem ingkolok paatone?

Bí dem bojarlok paato.

Obang bí kolom lok kape idun?

Obang bí kolom lok kakot atdung.

Bí ingko doolunge?

Bí Dambuk doolung lokke.

Ane abu agomem tatlangka.

Séko mete gomké lumapeka.

Menam agom pomapeka.

Amiem ngilkang mapeka.

Kakot kénne segu kado.

Kakot kénne takam amiem aiyado.

Opan amiem ayalangka.

Bí ingkolo dune? Bí Odialo dung. Ngo bíkkelo sitiko atla bilíktuai.

Edílo bí so píísayedí nokke so lupo sukupe emla ngo tokyeku.

Nokke gíbo sunam amie ingkolo dune? Bí gíkaku, mennying ngo bím agérem ibito, ibi tokom bí ngom irem bimang ada. Depe ila ngo bím agér irem kope míídung. Bík gíkuname edítko ikabon? Bí kejo gíkaku. No dukduk mílo bí ekumlo píngku mang adape no bím píípu yepe.

Sannana delokke Poolo amín

1atel/akon	dígín	1. Terem	December
2 annyi		2. Bísing	January
3 angum		3. Gitmur	February
4 appi	donggup	4. Kombong	March
5 pilngo		5. Gallíng	April
6 akké		6. Kíjir/Lukíng	May
7 kínít	Díyu	7. Lobo	June
8 pínyi		8. Yilo	July
9 konang		9. Tanno	August
10 íying	Gédí	10. Yio	September
100 língko		11. Yiite	October
		12. Díísang	November

Agom Tatpan Supenam

Aabíng - bíruem jalusula goknam	Doonam	- mibo doonam	Leenam – amonglo menam
Abíng - repe sinying abí yang	donam	- kenola donam	Lenam Tasing lenam
Aamé - Aang ansoo genam	Guunam	- delot guunam	Maanam- ríyong maana
Amé - mínggíp sunam	Gunam	- pamki	Manam - matanam
Bíínam - asi bíínam	Ipíínam	- apíímonam	paanam - atí paanam
Bínam - nganga bínam	Ipínam	- kiname aikunam	Panam - eyok panam

Dooying Orege

1. Aro Agom Agínpe Lulangka

Konnying mennying eso kaabomna kook kone doolung ami kídíem yatkítope emla míngkane simyo kamape ‘Simyo emoko’ emla ulo gokto. Delo doolung amie arue emla dukdum suto. Delo yatna koode doolung amidem yatto name, aro aro emla ngilkang lattoku. Delo ami kídíde marla agí agí ekumlo gíkaku.

Méélam dem arope simyoko aala koodem dope emla ibomkai. Delo koode ‘Simyo emoko’ emla ulo goktoku, delo doolung amie bikke yatnam dem míngge dula atelkote kangaana katomang. Delo bím simyoe donyokto.

Depe ila letelkote menam agom lumapeka, menam agom luna amiem takame arope míimang.

2. Tírkot Abbuk Sokke Dooyinge

Si abbuk si Komming sahabke abbuge. Komming sahab bí Dukyon Lego kíng kolíkla bí reto. Rerongem ekumlo bomtoku.

Dígín roh konem Dukyon bí abbuk sim bomla aptalo gílenento. Delo bí Sikang Korong puumilo magooto. Oolko gíduem bí puumi delo jaktumko gírik suto. Jaktum dem kaasula Dukyon abbuk sok lennyiko apto. Aprodem bí ekumlo entoku.

Longe kondem apnam benjak dem matape gílen toku. Delo lelam dem sigbomto. Lelam signgo dungem jaktum de lenbom toku. Delo Dukyon bí depe epe idí kaimala abbuk delok apyam líkto. Riatagam jaktum dem alílok aptem toku. Aprong dem jaktum de bíkkíng dugala bím tupletto. Tublet pala bím oolko dakok bomdola dakkai. Oolko doorongem jaktumde ampeng pak delo gíla ketkayane silíkkai.

Delo Dukyon bí beyiope darep langkula ekumlo entoku. Enlang kula jaktume sikai emla doolungem potoku. Dem tatla doolung ami kídíde ashéto. Delo bulu egíng eyogem gela enkai. Benjak delo píila tekpan sula doolung de adín getoku.

3. Uut Simon

Si ingko simonko? Simon si uut simonko. Uut simon si siteme kedon yadung. Bulum tanie sita bomnam kíshape bomdung.

Esing elíng ííng atí kaimape siye yepolpe iko amolo, uut simon de taniem airupe iguldung. Arab amode mail língko annyi angumpe yepole idung. Delo amodelo tanie donam tíínam atí takamem uut simon teyolo melíkla endung.

Uut simonde Adi eso kíshape lepuk gemang. Bíkke ale lepyo lakpyode sita kíshape idung. Eso kíshape lebok kote gemang. Depe ila bulu pamkiko amolo longo longképe gíladung. Bíkke derdide lamku danlo kadung. Depe ila tanie duuporupe duudo.

Delokke uut simonde akiilo doone pumpong genamde sita kemte botte yadung. Depe ila bulu doonyi pamkie, deddí dakkom pesomang. Mooruk amolo gíyem bulu delok asiem laasula tíidung.

4. Pekung Kelang Také Dooyinge

Konnying mennying adii telo longe konem Líipo kone siibe kolok tatar amíko rekbomla dukdak. Depe iduem rumkíng belo pekungko kotlomto. Mamam sula líipode tatar amídém meletto. Melet toname tatar amide sidumko opokto. Delo sidumde mamam sula dukkane, elíngko tukalto. Elíngde longkane kolungko loosotto. Loosotnam kolung de yutkane asi paatang kolo yudangkai. Delo kolung de také amikko yuttupto. Delo takéde, "Ngokke amik sim nomin ipettone" emla kolung dem ajéng luto. Kolungde mankane, "Mologe, ngomte dabuemin loosottone" emto. Demílo emla takéde dabudem "Nomino ngokke amik sim ipettone" emla ajeng luto. Delo dabude mankane, "Mologe, ngomte sidum konemin tukal tone". Demílo emla takéde Sidum dem ajeng luto. Sidumde mankane, "Mologe, ngom tatar amide olom mamílo, ngo dukla dabudem tukal mayai, ngo ajeng dem dormaye" emto. Demílo emla tatar amídém takéde lutoku. Delo tatar amide mankane, "Menam, ngo ajeng dem dormaye, ngom líipo emin melet tone, demamílo ngo olet mayai."

Dekemílo emla takéde líipo dem ajeng lutoname líipode mankane, "Mologe, ngom pekunge amo belo doola mamam sudope kotlom mangamílo, ngo tatar amídém melet mayai. Ngo ajeng bimaye" emto. Delo takéde pekung dem ajeng lutoku. Delo pekung de agom pogepoko kaimang. Takéde ajeng dem lubom tetengkai. Pekung de dornana kamape ikane, dugge dula bikke ági tamé dem bukut subito. Depe ila peku si silo melope tamé kaimang. Delo také amig dete yuttup rongem lutlen ayarla yekai.

5. Kandari Annyi kelang Sibééke Dooyinge

Konnying mennying longe konem kandari annyi kone gíman gone, kandari akonde ettíng alemko paato. Ettíng alem dem kaala kandari akonde kaabokai, alem delokke legape momín sukai. Momín suduem Sibéé kone kaala kandari annyidem luto, "Kandari annyie, ngok lunam sim itoka. Dem imílo airupe aiye." Sibééde depe lunam dem tatla kandari annyi de tolíkto. Sibééde gula kolok sér kíki nanako lala kíki bito. Attung konde bojeyato mílo, anyongko lala doto dandan ito. Depe ila ila Sibéé de ettíng alem dem doyin pala, esing siine teyong kolo gésang kaku. Delokrongem de kandari annyide sér kíki nana dem kangkí kangkíla idung. Delo gula atode aala ine, kandari annyi dem dííla mola monpakto. Depe ila momín sumape aipe dobo sulangka. Debong. Obang Moyong

6. Kangkong Kabangke Legange

Mennying konnying Kangkong Kabang emnam abíng kumsu ami annyiko katuai. Delokke ami annyi delokke opíne Peryinge, bulu yagorupe mirem opínpe idungai. Depe ila binyi migange ito. Dekepe binyi migala ami takamke atíem patung payu bila ito. Depe ila binyim doolung takame gééto, gééla doolung de poru bosula lukai, "Binyim

duula bosumang,” emkai. Depe emla doolung de arope Kangkong melang Kabang me erak rakdíng kolo gíníng lok nikpok líkto. Depe ila demníkpkok líkko erakdem silo melo ngoluke amie, “Kabang níkpok erak” emdung. Debong. Asomi Ratan, 14.6.40.

7. Koopung Píkér sunam Legange

Mennying konnying Minur Lomang yogmoko kadungai. Delo yogmo delo sibéé dela oosong de koopung pipe emla aane, oosong kedem pípo bito. Pípo bitoname, sibéé marla Minur Lomang yogmodem ityi epuklok apkato. Apkapala ekusérang simang kídídem asilo líkto. Líktoname aside yubomkai. Depe asilo yudagnem ayinge simangem tíla yuto. Depe ila silo meloke aying yogmue atí iramnam kamang. Dekepe ila Minur Lomang yogmome asilo líkdo emla, Bísi Yada yogmo de Sibéé dem elingem bangír pala umképe bommoto. Bommo toname, sibéé ekongem bangkamto. Depe ila silo melo sibéé ekonge kootal dung. Debong. Asoni Ratan, 9.6.40.

8. Kírtí Laglatke Dooyinge

Longe konem Doying Bote emnam abuko Romjo esing botte nakonem kírtíem “Beebkai” emto. Emtoname kírtíde “Sa” emla esing teepe emla enne, esing delo píila teepe emla kyare reto. Gorum esing lok resatula, Kírtíde esing botte nadem teeletpe emla kyare teyong delo reesane, kyare de kírtí dem bén gela kírtí de olet kakune, bíkke alagem olat suto. Depe ila kírtí de amiem annyila, ami kangkolo yekan sugotla kédeng rumkílo bí durlumla duknyok gekai. Depe ila silo melo tanie kírtí kaayem urome emla mandung. Depeila silo melo amie seko kírtí ko kaayedí, de kaana erang delok aropakpe amiko sido.

9. Romjome Teenam Dooyinge

Konnying mennying Romjo esing dem Doyi Bote bí kangkén tula, si esing si airupe atísiri takame lenpe koko emla míngkane, sim esing sim teeletpe emla mííne, Doyi Bote bí kírtí dem rígrap bolíkto. Delokrongem kírtí de Romjo esing dem teepe ine, kyare rename bén gela Kírtíde alagem obet suto. Delokrongem kírtí de laglat kai. Delo Doyi Bote bí Doying Karki Mili emnamko rígrap bolen kakune, Karki Mili de teepe emla koosung dem, “No miréyane kyare retoka” emto. Delo koosung de Karki Mili me kyare rebito.

Delokrongem Karki Mili bí Romjo esing dem teeletto. Romjoke siisok papie engo pela rangkoppe batkaku; Romjoke singggíng papie kesur kerokpe, (poopirpe) delokke atísiri takampe batyin kaku. Delokke doonyi sanggo danpe Romjo aak akna dem tanie eso rínkeng sopítpe ngelto. Delokrongem anggo danpe Romjoke esing aak akna dem Doyi Bote bí dotkope roktoku emdung. Mr. Nangkong Mégu.

10. Migana Koo kolang Situmko

Konnying mennying angong kumsu annyi kone moonamlo gíbosune, akonde pesue séngéépe idung. Delokke akonde miga mirampe mansudung. Situm simyo aabom dokom pesomang emla mando pagem ampeng delok situmko lenbomto. Lenbom toname migange emla mansunade menang asak esing kolo géésang gekai. Delo pesue emla manmade, depe epe ikén geyimang. Delo bí sirugeto. Delo situmde bím arí namla itola gíkaku. Depe iduem angong akonde esing teyong telok kaatídung. Delo bí situm gírong kuem, esing delok oyi langkula, "Angonge, nom situme kape iton?" emla íngkito. Delo bí, ngom situme atíkote imang, depe idokom ngom situme agomko podo, 'no edílope atímana angong imapeka' emdo." Depe emto name bí annyinge ila agom kote pomang. Delokrongem binyi letel kote angong iyimang. Debong. Gora Pertín 5.4.41.

11. Pesi mimum kelang Arík asi bombi

Longe konem pesi mimum delang Arík asi bombi de mibo enbosukai. Depe bedalo enbo sudula, pesi mimumde mankane, "Arlk asi bombi, no kaanyinge, nom miboe tommaye" emto. Delo Arík asi bombi de pokai, "Tommang komsin, ngo opan mimede kape iyen?" emto. Depe bedang rubung apídem annyide lumín sula ento. Enbom tetesune binyi enpeko doolung dem píto. Píyedem binyi mibue, "Séko medí tempo yene?" emla míisu eelenkai.

Mibo ekumdelo enang toname, mibode pesi mimum dem tomooto. Arík asi bombi dem tommape ikai. Iname, Arík asi bombide míré sukai. Míré sula mibodem pokane sikepe emkai, "Ngom kapeila tommape ikan?" Emmílo, ngomino arígem asi bombine. Ngom tomape idola bím kape tokane? Bímin tani aamem katlang katlang done. Depe emto name, mibode, "Sa, dekemílo" emlangkula Arík asi bomb idem aamoto, delo Pesi mimum dem eme metunglok nappang dem yiimokto. Demto name Pesi mimum nappange yorangkai. Depe ila Pesi mimum dem bí silo melo aamomang. Debong. Ano Permé.

12. Sobén kolang Simyoko

Simyo kone sobén alung kolo aala, Sobén dem íngkito, "Nokke areng dem ingkope gedune?" Ingkí toname Sobénde mankane, "Ngokke areng sim nom tupnape emla gedung." Dem tatgeyela, Simyode pesola dukkaku. Delo duktíng delo Esodem Simyode kaarík suto. Simyode esodem íngkito, delo esode mankane, "Ngokke areng sim emmumpe geyasupe gedung," emto. Delo simyode esodem doto. Dopala gíkune, ménsurung ko kaarík suto. Delo bí ménsurung dem poto. Delo ménsurung de, "Kangkí langkakui" emto. Delo Simyode "Ngo gílíng kumang" emto. Delo ménsurung de tatmape lutí bomkai, delo Simyode "sa" emla gíbotoku. Delo Simyode mankai, "Ngonyi tayilok okyon sula gílapé".

Bí Sobén dem lennyi nape íngkí toku, delo Sobénde tuplut toku. Delo Simyode Ménsurung dem dukyam getoku. Esing borbínglo sutsang gela, Ménsurung dem sokato. Simyode esing borbbíng lok sutyi toku, delo Ménsurung de esing borbílo pétla dakkai. Konnying mennying dekepe ila, Sobéne migala simyoe sobénem domape ikai. Debong. Made Tayéng. 25.5.40.

13. Ashupimu kela Midike Dooyinge

Konnying mennying Midi kone aying amoso pesi koret ikape emla midum atelde ensune, díte konem bootola asi Korong kolo píto. Delo doonyi de adengkai ine, Midide yoh dem ippeko matane, kaato name Korong robeng delo líipíkko dung, delo Midide yohdem ipyeme emla líipík delo egaane yue memeng ido.

Delo bí líipík aradelo amiko duudí duumadí kénmang, eme kote parmape sabbí dem taasula egepe gedola keddo. Delo anyongko kedduem amiko aadakku, kaato name Ashupimuko, tukku dete balying kiibung kíshanako, arung dem tukkude pétte paknako. Delo píye kuname, tukku barke delok nyongkong eke aapé kope, "Yayi, sina apim eke" emla yuklen toku. (kejo delo Midide arung delo abuko dududí kénmangai).

Delo Ashupimu oode eme parkane, agí lakkéngem tírtu tíryu sula parkai. Dekepe emedem parpala kanggo sukane, Mididem kaato. Delo oode mankane, "Yayi, egídém laabi, si ingkokoi keddone, ngom pamoi" emto. Delo Midide míngkane, "Aloh, de ngo sinamebong, kape manmíloí ngo popí suyene, emla míngkane, bí menang asak "tuturung" emto. Ashupimu de abu oope "ngonyim doye bonamoko," emlangala dukkaku. Delokrongem Ashupimue "tuturung" emnam tatyem pesodung. Midi ete Ashupimu kaayem silo melope agbyope byonggedung.

14. Potum kela Simyo dooyinge

Konnying mennying Potum emnam amiko dungai. Longe konem bí metbu lokla luumít lok amílem yalune popong idope molsu langala, eyokko bomla moonamlo gílento.

Bíkke depe moonam delo gígoo sudungem, ééring rííne ampeng kolok simyoko lenbomla mankane, "Potum, nom ngo doye" emkai. Depe simyo delokke doye emdo pakdem teyong telok pegang eke yopdakpe kaato. Delo Potum bí menang emla míílík sukane, "No tem yopna tem kaadon?" emto. Tesi ngokke píname, no ngom dope emkí dokom, ngo alap pílk sula yopyeku" emto. Delo simyode Pegang dem kaadung sudola pokane, "Dekemílo ngomte yopdope pítoi" emto.

Delo Potum bí "Ma, no ulo gokpelo" emto. Delo simyode mankane, "Ma, ngo ulogok maye" emkai. Delo bí "demílo, no ulogok mapeka, no ulogok mílo siye", emtola éyelok akkéko pala angumem bodope, angumem andepe yartola, angumdem tamé lenko delok pítlík toname simyode ulo gokto, delo Potum bí "Nom kejokai ulo gok mapeka embom doname" emla luto. Delo simyode asooke dongkai. Delo kiirung annyi delokla dumpong delok alap pela iipangpe asak asak pítlíkto. Delo simyode mokípe tíggo tíggo sula ikai. Delo Potum bí simyodem lupu luyéla, ya, ya, simyokone yopyebong" emla kejoke dope emla inadem ngilkang lattoku. Debong. Yon gom Lego from Lotha Mali. 21.11.40.

15. Konggong kola Riibike Dooyinge

Ane abu ngiitomlok tatname konnying mennying kebu pettang, engo také, simon sili takamete agom potuai, emla taddung. Dekepe agom podak delo, asi Korong kolo, Riibi ela Konggonge

kumrí donggope ila dungai. Bulu oyi Sali komínsula idungai. Depe idakkom Tatíkde Ríibi agomdem arope míimangai. Riibide aruem podungakom Konggong de arope tatmangai.

Yume konem tani kuekene meru bomla konggong umtakape emla gílenko. Konggong kela Riibike dungko Korong de koo kídí ekum ayir delo dungai. Koo kídí de meru bomlangala gílenne delo Korong robeng delo píido. Delo merude Korong dem angune totong ibomkai. Riibide angun dem kaala, "Si ami kídísi Tatík umpe emlamin aadune" emla kénseonto.

Konggong de rurang emla akon agom kote tatmín kaamín suyimape ngomdukdung. Delo Riibide tatíkdem ayala bulum ngompoo mapeka empala sipe gokyito, "Títige, eena toto merue." Delo Tatíkde mankane, "Menam menampe riibide meya meyape medu mangalo", Esi ingkoloi toto merupe ipene? Lobo lolat emino" emto. Delo Riibide, "Aro tatmamílo epekomsin emla kaajem líkto.

Oolko doorodem, tani koo kídarde tatlk kídar dem umtunge tengé umbomkai. Depe umbomne korong abungke tatík takam dem umyinto. Dekepe ila ami takam agomem menampe mínamde aimang. Bulu busu emla míitungkom ayokone aruem podung. Debong. Kosam Lego 12.6.42

16. Tani elang Epome

Epom kelang Tanike lenpan sudak delokke dooyinge: Tanide aníyange, Epomde abiýange. Binyi abiýing kumsude lumín sukane, Tanide Epomdem sikepe emto, "Demílo sim dangking kingku sim tamtula epuk lok apkí sulaju" emto. "Sa demílo" emla binyi abiýing kumsude apkí sukai. Tanide seguko míngkane, epuk attíng lo mutkyon ilíkla apne Tanide dangking dem apketto. Epomde apkíkane, dangking dem tuuramto.

Depe ila Tanide segu kakum yala dangking kingku dem tokumto. Delokrongem Tanide dangking dem tokum toname, Epomde Tanidem annyila mankane, "Demílo supak kelokke ngonyi kaarík suyi mangkom" emkane Epomde yapgo ikane, doyi (esap) sapron lok donsik sukai. Tanide ikane ekkam kambor kolok donsik sukai. Depe ila silo melo esap sapron lok donsik sune, Taniem Epome kaadung. Tanide ekkamlok donsik sula silo melopete Epomem Tanie kaayimang.

Nangkong Mégu 8.7.40.

17. Ettu tíglungke Doonyi Appet Legange

1. Shedí naneke oname : Irmí, Miki, Kiine nane. Kiine naneke oname: Siking Kipong, Poolo emdung.
2. Konnying mennying Bomong lang Boo akampe angune katuai. Depe ila annyide longe yoh orek kaimape gílik gípésula ibomkai. Depe ila engo takar amie ipdí kaimape longe mílípe ibomkai. Depe ila Bomong melang Boo me Engo takar amie yagorupe géebomkai. Aktí delok akon sim moka bina kuasai, emla Engo takar ami kídíde míiyut lenkai. Depe iduem Shedí naneke oname Ettu tiglungs ko dungai.
3. Engo Takar ami kídíde Ettu tigludem Boo me appet mope emla rigrap rapto. Delo Ettu tiglungs de mankane, "Ngom nolu Boo me apka toka emla rigrap rapdung, ngo ingko lokda

apnayene?" emto. Delo Engo Takar ami kídíde mankane, "Shedí naneke Irsó yidonge duunamoko, delok no Boo me apka nalangka" emlíkto.

4. Delo epuklo Engo Takar amide, Irsimoyi emnam dígnadem Boo me díkka yepe emla mollíkto. Dekepe mollík tola Engo Takar amide Ettung tiglun dem bito. Delo Ettu tiglun de manka kune "Ngo ingkolo doodola Boo me apka yene?" emto. Delo Engo Takar amide mankane, "Telo Mili Yomgoke Irli Borbunge dung, delo reesang dola no Boo me apkatoka" emlíkto. Buluke pokampe Ettu tiglun de Irli Borbu delo reesang dola Boo me appetto.

Delokrongem Shedí naneke Irsimoyi de Boo me díkbom kane, angun kaimadupe díkkato. Apdí longem yagoyape díkbomla Poolo si apdí longe paklo sigedung.

Depe ila silo melo Boo angun kote kaimang, iigang pete yimang. Appet manam Bomong de silo melope angun kala iigadung. Delo Engo Takarke míngkampe silo melo longe kolang yohko kadung.

Delo Boo me apkapala Ettu tiglun de pesola rugepeko matakane, Shedí naneke Rette sieng dem kaato. Kaaye name bí delo tiglum gela, silo melope Ettu tiglunge asi paatang mílílo yedung. Debong. Kosam Lego. 9th June 1942.

18. Tani kelang Taroke Among Tokér

Konnying menning Tanie la Tarue lekope yebo sutuai. Siirum annyi angumpe yebo surongem, binyi kaníng ibosula amodem tokér sulenkai.

De rírap bokane, Mopítígra emla Pengumem boto. Tarode bokane, Píak emla Peku Pengarem boto. Tani dela Epomde agí agí rírap dem, "Among toto kaka" emla lulíkto. Delo Tigra dela Pengumde Tani kepe, Píak dela Pengarde Epom kepe among dem tokér sulenkaki. Depe ine, Tani kede among yiibem kerapope yepong bomkai. Peku Pengarde mole konlo yobala, sim amosim ngokke rutum kepe" emto. Delo Pengumde,

"Ngiine kepe ummuk, ummuk, Mane kepe ummuk, ummuk" emla duggo duggola ibomkai. Delo Píakde ak, ak emla yobgooto, Mopí tigra de, "Ngo duubomdung" emkai. Delo ikéru sula yimabong emla Peku pengarde adiilo yobsa langkula adii dem, "Ngokke rutum kepe" emla tobitoku. Delo Epomde, "Kape ila amiem yiibe amongem topo mokan" emla bíkke rírap dem yagorupe marbomkai. Margeyela bí metungko sola Píak dem yiimok toname, Píakde yorane silo melo pete yorangkai. Delokrongem Peku pengar dem Epomde annyií mape emla takil sukkatname dumpolo takilde uangkane, Peku pengar dumponge dumpukai.

Tanide Pengum demla Mopítigra dem, "Nonyi yiibe mílílo yelangka" emla, silo melopete bulu yiibelo yedung. Delokke Epome bojepé moodí moraklo yedung. Kosam Lego, Shillong 8.7.40.

19. Opan koo Leetot Batname

Konnyi menning koo konem ane abue sinyoto, delo koode abu apanglo duumín gene, abu apang de gééré géényola ibomkai. Delo yume konem koode apang dem "Paate, no ngom nyampo emo mobika" emto. Emrodem koode motkong ila itoname abue motkong dem tírsék tíryek tola

elpakbito. Dem koode epugem tílang kula motkong dem isisimo tolang kula, agí mínggope ami emo mopom lííbyanglo, emo akam aramem motkong delo nyoolíkla, emo akam aramem nyotyin líkto.

Delo longkon dem aptape gíne, sirako apla abu apang dem gebo langkula dobotoku. Delokrongemopan koode etku gone, leetotko batla, leetot komai emla kénmape amídém baabínlá igeyela akii em salsa pukan toname, punname totong idope kaato. Opan koode dem míngkane, Aying belo en ge domílo redua pemai emla míngkai. Depe míila, Opan koode edung kolo akiidem pusiila metung. Delo roh konem apangde aying enpe emkai, delo Opan koode akii edung dem gela enmín gepe itoname, apangde enmín gemapeka emkai. Apangde depe emdokom emla, opan koode dukmín gene, apangde pígodelo edung dem rotla asilo ellíkbito.bito. Delo koode edung dem kaabom doname, rotkon dan delo edude moopílo yulen dokupe kaato.

Delo koo agí demte asilo nííborg líkla ine, Opan koode byaabom tete sune rotkon delo byalenla agí dakko sibe delo edung dem tílang kula apang delo enmín getoku. Delo migomlo aala ine, koode akii edung dem lengkan geyela yukkanbito. Delo migomde, "No edit kope?" emla koodem íngkító. Migom agomdem koode tatkén kírame pekel peyel, ila agí dumpong dem oksuto. Oksu toname, sikeko emdung emla míila, dumít kíshanako abalem yuklen bito. Delo abu apangde agié koodem iréé kénsu yimape abal dem lalangala ashéng akor pete koryimape ilangala entoku. Depe ila koo kídía, opan kuem ayang bosu langka. Dekepe abu apang gééré name tani gíidasim yebom dung. Debong. Babu Permé, Yon gom Lego. 25.5.40.

20. Simyo kelang Tatíkke Dooyinge

Longe konem Simyo kone duunam simte ayeme emla dotagope gílenkai. Gíbom sula ine bí asi paatangko kaato. Paatang abedelok dopenam matala gídakne, bím lupu luyénako taddo. "Sékorui ngom lupu luyéé nasi?" emla Simyode mata bomsune Tatíkko kaapa. Kaala sipe emto, "No kapeila ngom lupu luyéé kane? Nom ngo lekonem doye."

Delo Tatíkde, "Ngom no dolamílo among elang taleng kuppé suye. Ngo remé nokke nane yayi bulum donerulo" emto. "Nok kíshana epesa ngokke nane yayi bulum donam nampongko" emla Simyode Tatíkdem luto. Delo Tatíkde menang asak Simyo amítko tíla, nappalo reggedola, "Sina, nokke nane yayi buluke amide dungadane. Nomkom ngo bulum donam kíshape doye" emto. Delo Simyode anyongko peso gamkai.

Delo Simyode Tatíkdem dukkí pinkai, "No dukkum yemílo, nom ngo arope ilamang, dukkum mamílo, nom ngo dope" emla Simyode mankai. Delo Tatíkde Simyo delokke dukkí sulape emnam dem tatla, "Dukkí sudokom no ngom adapmang" emto. Delo Simyo dela Tatíkde dakpe sudola dukkí sulape emla ikai.

De Tatíkde segu kanarung Tatík kuai. Simyo delokke "sa" emla duklen pakyedem bí Simyo tamé delo rekla dak. Simyode bím dakdudí dakmadí dem kínsu mape agí eltígem ella uayem taméde kitgo sudung. Depe tamé kittíng delok Tatíkde byarne elo Simyo kerang elo uangkai. Delo Simyode "Irisinyo komaya" emla "leko kukéng kaju dukkí sulape" emto.

Deloteng Tatíkde "Sa" emla ashéng angam ibomkai. Kejo delokke ikampe bí Simyo tamé delo rektoku. Delo Simyode elyename, Tatík dete elmín gekai. Tamé kittíng delo Tatíkde odoku. Dem kaala Simyode, "Ngo bím dolaru mang" emla míísu langala gíkaku. Depe ila silo melo Simyue Tatík domang. Debong.

21. Situm kela Sikatke dooyinge

Pílen batlen dak delo Situm ela Sikatde angope ituai. Annyide letel kote lumín sumape yebo sutuai. Akone ingkoko míyedí dem akonlok kola, ankí kenuemte lekope kíbosula yeto.

Adeng ape yume konem Sikat de angong gípe ine, gíge nana ege galuk kamang. Depe ila bí Situm tamédem kangíng kangí dola pokai, "Tutume, nokke tamé dem, ayareméla ngom siyumke yume so angong gíge namo motola" emto. Delo Situmde agíke ngoojung rekit remé dem emla, agí tamé dem bingum suto. Delo Sikatde ashérunge ikai. Delo Situmde pokai, "Angong ngoojung tuakom ngokke agí tamé pakdem nom bomyar momaye." Sikat de mankane, "Ngo nom anyongo kokom yatpe emla míímí míimang pete mang. Depe emtola Sikatde angong gínampe esing teyolo Situm tamé dem saanyok gekaku. Tapíkko doorongem Situm de Sikat kone ngom yatpekom yatpelo emla míngkai. Arope ool rungko dongkabong. Situm tame dem togge yimang. Delo Situm de tamé dem aang ola, "Kakade, kolo ngokke tamé" emto. Delo Sikatde attíng momo telo reesang teteng gekaku. Delo Situmde, "Ngom yatkabong," emla kénbe sukai.

Situmde sikepe seguko míiyut bomkai, "Ngo esing leríiso sirumílo, bí ngom simang kaape emla tokyeku. Delo tamé dem menang emla satyeku." Míítíng delok arope Situmde Sikat rengkeng esing leríí delo appír kolo tapda sula asoope siruto. Depe sirula dong, Sikatde tokku rumang ikai. Situm delokke sirula dududem tamit taying dadie bíkke nappalo yobala pumkam pelík dubong. Depe iduem Sikatde toklang kula, "Ngokke angosi sirupe bange" emla Situm amigdem sutkíto. Sutkí toname Situmde kemírdo. Delo Sikatde, "Turdu séngkam namaya" emla esing teyolo dukdan teteng gekaku.

Delo Situmde "Ngokke tamé dem layi rumabong" emla míiyksula gíkaku. Sikatde Situm tamédem gene silo melo peteng geyardung. Silo melote Sikatde meyak dem kekím kekím igeckaku.

22. Piri Pogu kela Ruyikke Dukkí suname

Longe konem Piri pogude aala Ruyikdem sikepe oto, "Tongong, kaju dukkí sulape. No dukkum yemílo ngo nokke abílpe ipe. Ngo dukkum yemílo, no ngokke abílpe ilangka." Delo Ruyikde sikepe míngkai, "Bí bodí bottela ralya dokom, ngo segulok bím kuppak danye." Ruyik de demílo emla Piri pogu dem íngkíto, "Edílo ngonyi dukkí supene?" Delo Piri pogude mankane, "Nyampo rokompe duklenla adeng lope duklík lape. Delokke no asi rubung delok sisi danpe duklangka. Ngo asi robeng rubulok dugye. Delo dakdula ngo nom gokkiye. Nokke agome méélam pakyem, ngo dukkumto emla míísuye. Ngokke agome méélam yem, note ngom dukkumto emla míísu langka" emla Piri pogude Ruyik dem poyinto. Ruyikde, "Demílo" emla asi kogong ayarke Ruyikko emkínam takam dem, segudem ruuyin líkto. Yohdem Korong rubung delok gíyon dula, dukkí supena

Ruyikde sipe poyonto, "Nolu nyampo Piri pogu lokke gogyem akon méélamlo akone kue emlangka."

Rokom pakpe Piri pogu de aala Ruyik dem sikepe emto, "Ruyige, sa supak moko dukkí suyene." Delo Ruyikde sa demílo" emla tolíko. Delo Piri pogude duklenkai. Anyongko duurongem Piri pogude, "Ruyige," emto. Delo bikke kerango telo kue emla porunam Ruyikde poríksuto. Kape idonai, emla agíke duktígem duksa pala leko, "Ruyige," emla Piri pogu de goktoku. Delo kerang telo kue emrík sukai. Dekepe lemngo lemqué kokai irodem Piri pogude apéye mola yimang. Delo bí, "Ida idatokom ngo Ruyik sim dukkum mabong," emla míisukai.

Delo Ruyikdem bí sipe emto, "No dukkum rutobong. Ngo supak apéye deke emlate mankén yimang. Nokke abílpe inam ipe." Depe emtuakom Ruyikde asilo dune, de moopílo dune ikor kepe Ruyikde bím abílpe bomlamape ikai. Kaarí kaanyo kaatungkom, segu kayana de ikum yedada. Debong.

23. Tani angumko Tangkunge pirumko

Konnying mennying mime milo kumsu kone rutumsula ine, dekepe iduem etkudelo endung idakkom, kebung pettang gebo kumape ila, mééng de, "Kape ila ngokke ambínem en gedula kebung pettang gebo kumape ikane?" emla milo lokke makyublo memín genamem mééng de lala asi balbito. Balbi toname etkudelo enkune etkudem kaala ine etkude pekung angumko batto. Delo milode pekung angum dem dope emla memín delokeme parpe emla ine, kaasu toname mééngde memín dem asi balbitung, dem eme parmala ine pekung angum dem ekumlo getoku.

Delo yume delo dokupe ine milo mééng annyi delokke ome atelko kato. Dekepe ine milode mankane, "Tanie angumko tangkunge pirumko emla kape ilapei?" emto. De agomde mikit agome, delo mééng de, "Atel dem ngonyim ipan subitola, no midum atele annyidem doto pelalo" emtoname, milode "Ekuya, dekuya" emla ashéngkai. Debong Mamuk Lego. 15.1.42.

24. Pekí Rínggange

Konnying mennying doonyi si nganga ko oto. Nganga dem orongem sékomei bímo pene emla, doonyide nebíng matakai. Depe mabom sune, Pekídém kaarík suto. Kaaríksula, "Ngokke oo sim no bíbi langka emla doonyide Pekídém tomtu. Delo Pekíde nebíngpe doonyi delo gímín getoku. Delokrongem lolope Pekíde doonyi ngangadem bíla, doonyi delo entí míngkai.

Longe konem nebíng ane kumsude endagane, eppone teyong among telokke tani among so oletkai. Delo anídem bíana kaimape ikai. Donyide kape ilapei emla míngkane, Pekídém, "No epponem lato kakuka" emto. Delo Pekíde "Sa" emla nebíng ane lulíkdem toríksuto. Delokrongem Pekíde teyong among telokke tani amoso yoptok tetengkai. Kape pakmala Pekíde tani amoso píito. Pekí delokke yoptok dudem, doonyide agí bedanglok ensukai. Delo Pekíde eppon dem lala, doonyi bedang telo yopsang kupe emla ine iramto. Depe idudem doonyide uang ayir kabong.

Pekíde yopsang kupe emla iram geyela kapkai. Delokrongem Pekíde doonyike saadak tetengem aang ola kaptíkai. Depe ila silo melo Pekíe doonyi saayem “saadak” emla rodíke kapríkdung. Doonyi uang yemte “uangkai” emla aang ola kapdung. Debong.

25. Mekollok Eso Gekanam Dooyinge

Konnying mennyingke ane abu dooyinge: longekonem ami kone ale kila, tunggu delo kaani tíla dungane, esoko adagne, amidelokke mosaa bomnam belang langírko gíida delo duunem, séétírla dobomkai. Delo amide bíkkie kaaniem baanyotpe emla pobomnam mekoldem elyam líktoname, esodem laktík tuudum paklok geto.

Depe mekol delok esodem gerodem esode lebet lebetla gíkane, anyongko gípala muula yulangkai. Dem amide agí ketgope ketkai emla míítuai, kaani tíyin pala kaasu tokuname, esode tukup tulat sula mokídung, delokke ami delokke sai kapei emla kaatogem esode sikai.

Delo yumedem amide sekoke esokoi emla eso nyorung dem íggone sotodem íílkto. Sotode dem tatpa yename yume rohpe ajeng lutíbomla amide sodium dem dorts.

26. Ane Apka sunam Dooyinge

Konnying mennying Damro telo milo sinyonam meyeng kone Oo atelkonem duubola, oodem ubesupe emla gupkam gupyamla duubodung. Delo oode anyongko peebeng rodem anede, “Ngokom anyongko dootomílo edí yebong” emla mííyumsuto. Ege galuk lunggu lakrum takam emte leemo líkto.

Yenam abungem anede milo migmo kaayimang, ome yangkote oo yangkote kaapum sumape ila, oo ateldem endung gítok yemte nappang lo umge yomang míídung. Dekepe oo dete anedem abu pela anepe míísula, ane méélam míílilo enyom enyom igoomínto.

Longe konem gíídang abu kone koodem emo mobope emla tobomkai; delo ane dete longedem ékdotké gepe emla dungkai. Longedem emo motola, yumedem oode enangkune, kaato name anede baatum delo yego dotké bila dung. Delo oode yogmo anípe monam dem takbom dola, nane simonpe ido emmílo emla sogar kíane uyue pilíkla agí anedem apsuto. Debong. Okep Tayéng. 1.9.42

27. Opan koo Legange

Konnying mennying koo konem ane abu takame sinyola ine, koode buso nesolo duumín gene, buso nesode koodem gééré géényola géébomkai. Koode akii kenue ila, buso nesodem apim kokíto, “beg” emla Dempala, apim ekung dem leeboto, koodem bimang. Apong kokíto, “ping” emla tet pala apong eguk dem leeboto. Ege galuk kokíto, bimang ine, koo de amilo magi gongkai. Bíkke depe mago magoola idungem bí longe konem ane eejoko gírik suto.

Anede koodem kaapala íngkíkai, “Yaaméye, no ingko amiko? Kapeila no magoo dune” emto. Delo koode bíkkie takam legí sigang apí dem eejodem pabisuto. Delo koo delokke legadem

tatyin pala ejode mankane, "Mang, dekemílo aido. Ue, ngokom milo koteng kaimang, oo kokom kamang, ngolang ngokke ome atel koma dune. No ome ngonyim duubo langka, no ngonyim aipe duubo mílo, ngonyike arem tadog, eso éyek takamem bomyinye" emkai.

Delo koode Sa, demílo emla gímín gekune, ekum delo píímín gelang kula kaatename, arem tadoge, eso éyege, ten go sudo. Yume adeng dem esode gelung gelung iadakku. Edum dem kaaname, gumí dogíngé bíset do, delo koode anedem la omedem ayala aiope duubone, boje duumang adape ejode sikai.

Delo bím gééna kídarde bíkke mirem dem kaapa langkula, buso neso kídarde kaabue ikaku, delo bím ajung ajung idoku delo yume konem géénam koode iromko apla gíadoku. Delo apang de kaabue ila rogue, apong kaklakko bomadola mankane, "paayike, no ingkolok da iromdem aptokane?" emto. Delo oode mankane, "Pípíng elok, gílíng elok, bék bék elok, gééjung elok, eguk elok, leebong elok" emto. Delo apangde anyingem atugem pesakko rakko sulangala agí ekumpe gísu kaku. Debong. Okep Tayéng, Feb' 41.

28. Pegang Dooyinge

Konnying menning, abu kolang oo atelko dungai. Delo oo atelde agínpe Pegang arung mílilo roktídung. Depe ine leko pesik arungko kaapalang ikukéne, abudem oode manto: Yayie, no esing leríng so sim singgil sim orbomla duulangka. Delokke "PíK" emnako kayemílo, yayi no singgil lok itlangka emto. Abu migmana dem oode depe empala reesangkai. Delo reepíla, Pegang arung írkyon mokapnam dem pakal toname, yoplenpe ila akii delok gengkapne, akii em pakul bitoname, koode "ping" emla okaku. Delo odokuem, singgil delok abu migmana de demrík sune, loodope demyamto. Kapeila koode sidune; agínpe paab agér ilamino, sipe mangkolo sidune. Debong. Tagon Pertín. 31.1.41.